

KE ZLU NEJVÍCE PONOUKÁ NADĚJE NA BEZTRESTNOST (Cicero)

ČÍSLO 39* ROČNÍK V* 19. 12. 2012* (ČAS 1 – ročník XVI* Kurýr ročník VII)

Internetový nezávislý list podporující svobodné myšlení, podnikání a vytváření občanské společnosti především v oblasti ASKIBURGIONU.

Ve druhém století našeho letopočtu žil v Alexandrii slavný astronom a zeměpisec Klaudios Ptolemaios. Podle vyprávění obchodníků a vojáků kreslil mapy vzdálených zemí. Velké pohoří na severu země, v níž podle něj žil velký národ Boiochaimů, označil jako Askiburgion. Přiložíte-li Ptolemaiovu mapu na mapu dnešní, pod Askiburgionem naleznete Nízký a Hrubý Jeseník, část Slezska i střední Moravy. I mezi tvůrci tohoto listu naleznete nejednoho učeného Boiochaima. Na sklonku 19. století si příznivci strany realistické, sdružení kolem T. G. Masaryka uvědomili, že potřebné změny společenské vyžadují více informačních zdrojů. A tak vznikl v roce 1866 list ČAS, od počátku redigovaný Janem Herbenem. V roce 1990 si vydavatelé tohoto listu vypůjčili název i původní grafickou podobu hlavičky a vydávali až do roku 2005 list ČAS v tištěné podobě. A pochopitelně v duchu názorů původní České strany lidové (realistické). Ten pak na několik let, od 3. 2. 2005 do 21. 8. 2008 nahradil internetový deník Bruntálský Kurýr. Tento internetový, dle potřeby i tištěný list ČAS je tedy pokračováním obou zmíněných periodik a měl by v této podobě vydržet co nejdéle. Což bude i dílem vás, čtenářů.

Vydává: občanské sdružení Vlastenecký poutník, Čeladná 711, 739 12 Čeladná, v nakladatelství Moravská expedice®.

Redakce: petr.anderle@tiscali.cz; vpoutnik@tiscali.cz +420 724 100 646. Odpovědný redaktor: Petr Anderle. Každé vydání najdete také na www.hbl.cz; www.marianka.eu. Objednávky: e-mail s předmětem ČAS* Registrace MK ČR ze dne 22. 3. 2001 evidenční číslo MK ČR E 11 345

Dnešní číslo je pouze místý laděno trochu silvestrovsky – poznáte to sami

Pranostika na příští pondělí:

Vítr na Štědrý den od půlnoční strany, raduj se, rok bude plenný a úrodný

Dnes má svátek ESTER. Ženské vlastní jméno Ester je perského původu a znamená hvězda; ve Starém zákoně se takto jmenuje perská královna židovského původu.

19.12. Blahoslavený Urban V.

Urban: U. V. (1362 – 70). Po smrti třetího avignonského papeže Innocence VI. byl 28. října 1362 zvolen za papeže a 6. listopadu korunován Vilém Grimoald, opat od sv. Viktora v Marsilii jako Urban: u. V. Byl syn rytíře Grimoalda z diocèse mendecké z místa Grisaka, vstoupil do řádu benediktinského v Chiriaku, studoval na universitách v Montpellieru a Paříži, dosáhl hodnosti doktorské a vyučoval po mnohá léta církevnímu právu a výkladu Písem sv. Petrarca a jiní připisovali jeho volbu zvláštnímu vnuknutí božímu. Urban: u. V. staral se, aby jeho dvůr byl vzorem křesťanského života, všechny praeláty, kteří neměli co dělati v Avignoně, poslal domů, pečoval o řádné úřadování v kurii a řádné obsazování obročí a staral se o křížáckou výpravu a návrat do Říma. Dne 20. ún. 1363 přišli do Avignona cyperský král Petr I. z Lusignana a karmelitán Petr Tomáš a naklonili ke křížácké výpravě papeže, který kříž sám kázal, mnoho knížat pro něj získal a krále francouzského Jana za vůdce křížácké výpravy ustanovil. Cyperský

král s Petrem Tomášem jako papežským legátem odjeli v čele malého vojska na Východ, dobyli r. 1365 Alexandrie v Egyptě; ale neobdrževše slíbené pomoci ze Západu, vyklidili ji a navrátili se do Cypru, kde Petr Tomáš r. 1366 skonal. Nebylo nadšení pro kříž a smrt francouzského krále Jana udusila jeho zbytky. V květnu 1365 přijel císař Karel IV. do Avignona k papeži, vymohl na něm druhému pražskému arcibiskupu Janu Očkovi z Vlašimě (1364 – 79) důstojenství a úřad legáta Apoštolské stolice nejen pro české dicése, ale též pro dicése řezenskou, bamberskou a míšeňskou, rokoval s ním o nové křižácké výpravě, a staly se mezi oběma hlavami křesťanstva tajné úmluvy o návrat papežův do Říma. Ježto kardinál Albornož Církevního státu opět dobyl, opustil papež 30. dub. 1367 Avignon a vjel 16. říj. 1367 za veliké slávy do Říma, který papeže přes 60 let ve svých zdech neviděl. Však brzo nastaly staré nepokoje. Z jara r. 1368 přitáhl císař Karel IV. do Itálie, přiměl Viscontiho k míru s papežem, sešel se s papežem ve Viterbě a odebral se s ním do Říma. Dne 1. list. 1368 korunoval papež císařovnu Alžbětu v chrámě sv. Petra. Císař založil v Římě poutnický dům pro Čechy. Potíral válečně nepřátele papežovy, ale poněvadž králové Kazimír Polský, Ludvík Uherský a bavorská knížata spolek proti němu učinili, musil spěchati do Slezska, učiniv pro papeže, co ještě učiniti mohl. Násl. r. 1369 přišel do Říma východní císař Jan V. Palaeolog, odřekl se rozkolu, uznal papeže za hlavu církve, ale pomoci proti Turkům od Západu nedosáhl. Hrozivé vystupování Bernaba Viscontiho v Miláně, povstání v Perugii, nutkání francouzských kardinálův, jichž bylo 19 mezi 25, konečně touha po domově přiměly papeže, že se v květnu 1370 rozhodl k návratu do Avignona, předstíraje, že tam lépe bude moci působiti pro pokoj mezi Francií a Anglií. Nedbaje prosb Římanů, napomínání Petrarky a prorocké hrozby sv. Brigity, že zemře, jakmile Itálii opustí, odplul 5. září 1370 z přístavu Corneta, přistal 16. v Marseilei, vjel 24. téhož měsíce do Avignona a skonal 19. pros. 1370. Některá knížata žádala, aby byl za svatého prohlášen, což však zmatky po jeho smrti nastalé zamezily. Papež Pius IX. potvrdil jeho poctu jako blahoslaveného se slavením dne 19. prosince. *(Ottův slovník naučný)*

Co nám **česká média** zatajila?

Saský kříž za zásluhy převzal Karel Schwarzenberg

U příležitosti 20. výročí sasko-české spolupráce přicestoval 7. prosince 2012 do Prahy ministerský předseda Saska Stanislav Tillich. Zde se setkal k pracovním rozhovorům s českým předsedou vlády Petrem Nečasem a českým ministrem zahraničí Karlem Schwarzenbergem. Během slavnosti, která se konala na německém velvyslanectví v Praze, předal Karlu Schwarzenbergovi ocenění Saského kříže za zásluhy. Během své návštěvy zdůraznil Tillich důležitost tradičně úzkých a rozmanitých vztahů Svobodného státu Sasko s Českou republikou: „Se žádným jiným státem nemá Svobodný stát Sasko tak dobré kontakty jako s Českou republikou.“ Při ohlédnutí za společnými úspěchy zdůraznil: „*Naše spolupráce byla a stále je tvořena vůlí vést naše regiony v srdci Evropy společně kupředu. Také do budoucna chceme problémy zvládat společně a k oboustrannému užítku*“. Při předávání Saského kříže za zásluhy na německém velvyslanectví poděkoval český ministr zahraničí Karel Schwarzenberg za toto ocenění, které ho prý těší především proto, že je „nečekané a nezasloužené“. Schwarzenberg se už mnoho desetiletí zasazuje za lidská a občanská práva. Mimo to je průkopníkem těsného česko-saského partnerství.

Newsletter německého velvyslanectví

LIDSKÁ PRÁVA

kardinál Miloslav Vlk

Světový den lidských práv přinášel v minulých dnech i u nás v médiích mnoho úvah o svobodě člověka a jeho právech. Významní lidé, světoví prominenti, psali k této příležitosti hluboké úvahy. Opravdu bylo možné cítit, že tento den je svátkem lidské svobody a lidských práv. V té souvislosti se vzpomínalo na Václava Havla, který se stal nejen u nás, ale celosvětově symbolem boje za svobodu a lidská práva. Hospodářské noviny toho dne věnovaly „Havlovské noviny“, celé exkluzivní číslo tématu svobody ve světě a Václavu Havlovi.

Zaujalo mě, co si různí přátelé a sami myslitelé z Havlova myšlenkového odkazu vzali. Madeleine Albrightovou oslovovala jeho víra, že pravda a láska zvítězí jako hodnoty, na kterých je založen řád ve světě. Oslovovala ji i jeho ochota nasadit se pro tyto hodnoty a „vyžadovat sami od sebe více“. A také jeho vědomí povinnosti a odpovědnosti vůči druhým. Avantgardní umělkyně Yoko Ono ve svém interview podobně sdílí přesvědčení, že „pravda a láska zvítězí nad lží a nenávistí“. A „to bychom si měli opakovat denně“, říká.

Při těchto slovech mě napadá, že tomuto Havlovi přesvědčení, které druhé oslovuje, takže ho ochotně přijímají, odpovídá i naše historická zkušenost: politické systémy, které byly založeny na opačných hodnotách – na lži a nenávisti- jako komunismus a nacismus - se před našima očima zhroutily jako domek z karet. A přece na to dnes lidé znovu zapomínají a je volí, i když se komunisté těchto falešných zásad nezřekli a chtěli by je možná znovu praktikovat. I proto je oživení Havlova odkazu vzpomínkami prominentních postav naší doby velice důležité, i když někteří naši politikové zůstávají mírně řečeno skeptičtí.

Velký Havlův přítel a hluboký myslitel, tibetský vůdce Dalajlama, který s Havlem velmi souzněl (myslím teď zvláště na velké a známé Havlovy projevy o transcenci v Tokiu a v New Yorku), dělá vedle uvedených vzpomínek a připomínek krok ještě dále a vedle velkých prohlášení ukazuje konkrétní způsoby, které mohou vést k vítězství „pravdy a lásky“. V „Havlovských novinách“ je uveden vynikající obsáhlý článek se shrnujícím titulem „Politika se bez morálky a náboženství neobejde“. V něm Dalajlama předkládá řadu konkrétních principů, zvláště pro politiky, které je třeba v politice sledovat a do života vnášet. Jeho obsah a praktická doporučení v něm by se měly stát určitou součástí programů politických stran nebo aspoň by o nich měli politici na svých stranických grémiích diskutovat. Nejsou to teorie, ale zkušenost dlouhého života člověka, který umí rozpoznávat základní principy lidského chování i vývoje společnosti.

V souvislosti s tímto Dalajlamovým programem chci připomenout řadu dalších myslitelů, politiků a politologů, kteří z jiného úhlu pozorování vyslovují svým jazykem tytéž v skutečnosti srov. [přednášku „Bůh je zpět“](#). Dějiny i současnost ukazují stejným směrem. Jen je třeba „otevřít oči“ (Albrightová) a naučit se číst.

V „Havlovských novinách“ mě také zaujal pěkný sloupek Lucie Tvarůžkové, v němž mluví o „investicích do naší svobody“ za uplynulých 23 let. Mluví o svobodě „myslet si, co chceme, a žít, jak chceme“. V závěru sloupku cituje někdejší Havlův úvodník „Odpovědnost jako osud“. Tento sloupek i Dalajlamova úvaha mě inspirovaly k úvaze o odpovědnosti za naši svobodu a za její duchovní základy. Zhroucené mocenské systémy minulého století, založené na opačných falešných hodnotách o tom jasně vypovídají. Komunismus je

negativním vyvrcholením a zhroucením idejí Velké francouzské revoluce, aniž bychom chtěli degradovat její dějinný význam. V komunismu a nacismu se jasně ukázalo, že i ty nejvznešenější ideje, jaké francouzská revoluce přinášela – svoboda, rovnost a bratrství – nejsou nic, ano zvrhnou se ve svůj opak – v zotročení, kastovníckou nerovnost, a nepřátelství – jestliže nejsou nesený nejvyšší Pravdou a Dobrem. Když byl člověk ustanoven jako střed, jako rozhodující činitel života a společnosti nebo spíše když byl postaven na oltář, kam se poděla lidská svoboda? Zvrhla se v otroctví! Uzurpování moci člověka nad člověkem, určování hodnoty člověka a jeho důstojnosti podle libovolných lidských měřítek, osobních, sobeckých či stranických zájmů vedlo ke koncentrákům a gulagům. A kam se poděla rovnost, když člověk podle vlastní úvahy povýšil rasu či příslušnost k určité třídě na základní měřítko hodnocení důstojnosti a rovnosti člověka? Kam se podělo bratrství při Hitlerově „Drang nach Osten“ nebo při vpádu „bratrských“ vojsk do naší země v roce 1968? Pád těchto ideologií před našima očima je velkou dějinnou lekcí. Pro nás je při analýze našich osobních zkušeností s velkými ideologiemi 20. stol. jasné, že tudy cesta nevede! Bohužel jsme neudělali dostatečně fundované hodnocení našeho společenského vývoje třiaadvaceti let po pádu komunistické ideologie.

Výše citovaná odpovědnost za naše osudy nevychází jen z daných morálních principů, ale vyplývá z podstaty a smyslu života člověka. Svobodná vůle spolu s rozumem vytvářejí identitu člověka. Obě skutečnosti jsou základní charakteristikou normálního zdravého člověka.

V posledních letech si i ve vědeckém světě odborníci kladou otázku, kde se tu člověk vzal, a vědci se kloní k akceptování vývoje od velkého třesku, u kterého „stál“ Stvořitel s programem vývoje. První stránky bible hovoří o tomto programu u člověka: „Byl stvořen k obrazu a podobě Boha“. Tato „důstojnost“ jako nejvyšší dar, jejímž nositelem je každý člověk bez rozdílu, je pramenem naší svobody a daru intelektu a vytváří základní přirozenou rovnost mezi lidmi, bez ohledu na sociální a mocenské postavení, bez rozdílu „urozenosti“, barvy pleti a čehokoliv jiného. Žádný lidský mocenský orgán, ani žádný parlament tuto důstojnost člověku jako lidské právo nedal. Ta důstojnost a z ní vyplývající rovnost je člověku „přirozená“, on se s ní narodil. Státy a jeho mocenské orgány ji mají jako danou realitu uznat, přijmout a potvrdit, nikoliv vytvářet ideologie, které odporují „přirozené důstojnosti“ člověka.

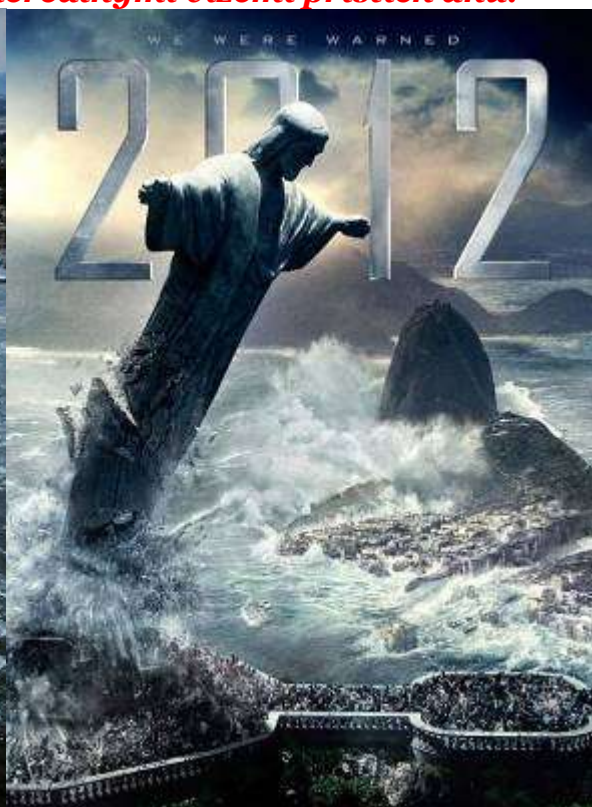
Lidská důstojnost společná všem lidem (rovnost) a z ní vyplývající dary svobodné vůle a rozumu tedy tvoří naši identitu, to, co jsme a k čemu jsme. Takto vybavený člověk není osamocené individuum, ale je určen pro společenství. Žije ve společenství. Řecký filosof Aristoteles to před více než dvěma tisíci léty formuloval slovy: „Člověk je tvor společenský“. To je zákon nitra člověka, který platí a má být zachováván, aby člověk mohl naplňovat své nejvlastnější poslání a byl šťasten. Toto určení ke společenství lze také formulovat slovy: Člověk je určen k lásce, aby miloval a byl milován.

V dnešním světě se hodně mluví o svobodě a lidských právech. Je to chápáno ve smyslu požadavků a nároků člověka. Svoboda a lidská práva jsou velkým posvátným zaklínadlem. Ale je velkým nedostatkem a zdrojem mnoha nedorozumění a různých krizí, že vedle Charty lidských práv tu není stejně důležitá charta lidských povinností. Jestliže stejná práva má můj bližní, pak já jsem povinen tato jeho práva respektovat, tak jako já vyžaduji, aby byla respektována moje práva. Dvě strany téže mince. Původcem a dárcem těchto velkých hodnot člověka – jak jsem řekl výše – je Bůh. Abychom dokázali naplňovat svou identitu a žít podle nich, poskytuje Bůh člověku různé prostředky, které mu dodávají sílu a schopnost - werichovsky řečeno - být tím, čím být má...

TAKŽE APOKALYPSA ZA PÁR DNŮ?

Takto je také možné vidět případný konec světa. Následující snímky jsou sice originálními, avšak doufejme, že nereálnými vizemi příštích dnů.

2012

Pochopitelně, virtuální svět je plný konců. Náš reálný svět však může vypadat ještě hůře. Vše je nejen v rukách Božích, ale i v rukách jeho dětí. Cítíte se tak? Muž, který nám tyto fotografie poslal, k nim mimo jiné také napsal: ***Fotografie nemusí jen dokumentovat události přítomné, ale umí taky předjímát a predikovat do budoucna. Samozřejmě to dokáží jen kamery Futura nejnovější generace. Stačí na ní nastavit datum dne, ze kterého chceme nasnímaný obrázek. Posílám pár fotografií, které kamera udělala, když na ní bylo nastaveno datum 21. prosince 2012. A už ahoj, chvátám, letím totiž do bunkru pokračovat v ukládání zásob.***

Mnozí naši čtenáři s povděkem kvitovali řadu článků, které náš list z pera Čestmíra Hofhanzla otiskoval. Rovněž tedy přijímáme s uspokojením zprávu o významném ocenění, kterého se panu Hofhanzlovi v nedávných dnech dostalo.

ČESTMÍR HOFHANZL LAUREÁTEM CENY ANTONÍNA ŠVEHLY

Martin Rejman k tomu napsal:

Na Toulcově statku v Praze - Hostivaři byl 11. prosince 2012 vyznamenán Čestmír Hofhanzl (na snímku vlevo) Cenou Antonína Švehly, kterou mu udělila Nadace Klubu angažovaných nestraníků za stálý odvážný postoj v jeho publikační činnosti. Laudatio pronesl Ivan Mašek. Zavzpomínal na jejich společné poslancování v ČNR a posléze v Poslanecké sněmovně České republiky. Řekl, že ač ne vždy s Čestmírovými názory souhlasil, vždy si

vážil a váží Čestmírovy čestnosti, otevřenosti a "nesehnutosti". Cenu do Čestmírových rukou předal Jan Ruml. Přítomni byli jak členové Společnosti Antonína Švehly v čele s předsedou panem Pavlem Černým, několik členů KONS, tak i Čestmírovi přátelé pánové Vadas, Žegklitz, Hučín, Řičica, Štětina, Schlanger a další. Myslím, že to, že jeden z významných členů Konzervativní strany, Čestmír Hofhanzl, byl vyznamenán cenou, nesoucí jméno jednoho z největších československých politiků, je oceněním člověka, který svým životem prokazuje, že víc než o vlastní prospěch mu jde o prospěch společnosti.

Projev pro pietní shromáždění k uctění památky Antonína Švehly

Vážený přítomní, dámy a pánové,

Antonín Švehla, jehož 79. výročí úmrtí si u jeho hrobky dnes připomínáme, je připomínán jako čelný agrární politik, konzervativec, muž 28. října 1918, spolupracovník a zároveň oponent T. G. Masaryka (o jehož znovuzvolení prezidentem v roce 1927 se ovšem osobně zasadil, ač sám prezidentem mohl být). Byl ministrem vnitra v první prvorepublikové vládě. Stál u zrodu první Ústavy nově vzniklého státu. Byl architektem pozemkové reformy, trojnásobným předsedou vlády. A právem je nazýván mistrem politických kompromisů.

Jistě, to všechno Antonín Švehla byl. Dovolil mu to jeho intelekt, k němuž nepotřeboval akademických titulů, ale zdravý selský rozum. Umožnila mu to jeho nezdolná vůle a pracovitost, odvaha, vlastenectví, morálka, nesobecké, upřímné sociální cítění. A také a v neposlední řadě mu to dovolila doba, která tyto vlastnosti ctíla. Jeho umění dosáhnout kompromisu vyvěralo z jeho lidskosti a gentlemanství a z toho, že v době, kdy žil, bylo s kým se čestně dohodnout. S komunisty však již tenkrát žádných dohod neuzavíral, věděl, s kým má tu čest.

Připomínáme-li si Antonína Švehlu, velkou osobnost našich moderních dějin, uvědomujeme si tím bolestněji, díváme-li se na naše současné politiky i na prezidentské kandidáty, jak zoufale nám osobnosti Švehlova formátu chybí.

Dovolte mi, prosím, abych v tomto adventním čase, kdy máme rozjímat, v čase, kdy se blíží Vánoce a kdy na nás doléhá zima, připomněl slova Antonína Švehly, která napsal při příležitosti 28. října 1932, tedy v době skutečné krize, a která můžeme chápat jako jeho morální apel pro tuto dobu: „Bohatí nemohou pychnout v přepychu a chudí nemohou zoufat v nedostatku. Probuďme svá srdce a svá svědomí, abychom v nich měli

nejbezpečnější kompas." Ano, dámy a pánové, myslíme na ty, kteří naši pomoc potřebují, a probudíme svědomí těch, kteří nemají srdce ještě okoralá.

Děkuju Vám za pozornost.
Martin Rejman
předseda Konzervativní strany

Poznámka redakce:

Byl to Antonín Švehla, který svou praktickou politikou, ale i svými schopnostmi daleko převyšoval například Edvarda Beneše. Je ironií dějin, že širší povědomost o tomto muži v této zemi, o kterou se tolik zasloužil, neexistuje.

I Masaryk, který měl pro Beneše slabost, viděl svého nástupce především ve Švehlovi. Když dlouholetý hostivařský starosta Antonín Švehla organizoval agrární stranu, přišel jeho syn Antonín v roce 1907 s logickým a úspěšným heslem „Venkov jedna rodina“.

A od roku 1918 patřil k předním budovatelům státu, řečeno slovy Peroutkovými. On to byl, kdo přivedl do vlády (bohužel nikoli jeho vinou poměrně pozdě) demokratické představitele sudetských Němců, on to byl, kdo zajistil Masarykovo znovuzvolení v roce 1927.

Chápal, jak je třeba přistupovat k Vatikánu i ke Slovákům. Mnohé napravil, mnohé nestihl. V Moskvě byl pak v době válečné ukut plán, jak získat dědictví strany agrární. Komunisté vyhlásili se sami za spasitele rolníků a za pomoci Beneše

agrární stranu po válce zakázali. Pochopitelně s použitím pseudoargumentů. A získali tak část hlasů, které jsou jim z nepochopitelných důvodů stále ještě v dnešním našem původním pohraničí odevzdávány. I o tom Čestmír Hofhanzl psal.

Jak napsal svého času Pavel Kosatík: Politická a personální kontinuita československých vlád, která se udržovala po skoro celou dobu první republiky, byla především Švehlovým dílem. Celou dobu, kdy byl u moci, se zlepšovalo postavení menšin. Že přesto vládnout v zemi někdy vypadalo jako poroučet v Kocourkově, zaznamenali svědci jako Wenzel Jaksch, předák německých sociálních demokratů. Takto, s označením, že šlo o "hudební zasedání", zachytil představení nové Švehlovy vlády na konci roku 1925:

"Při Švehlově vládním prohlášení zpívali slovenští autonomisté slovanskou bojovou píseň Hej Slované, v jejíž připojené slovenské sloce přivolávali na vládní koalici ‚hrom a peklo‘. Poté deset německých nacionálů a čtyři němečtí národní socialisté zapěli poněkud slabě Deutschland, Deutschland über alles. Po skončení Švehlovy řeči zaintonovaly koaliční strany národní hymnu Kde domov můj a komunisti po výkladu svého vůdce Šmerala nasadili Internacionálu."

Sobota 26.1.2013, 19.00 hod.

Sál restaurace Bílá Holubice Vstupné: 160,-

Občerstvení pro každého hosta ZDARMA u stolu !!!

Společenský oděv není podmínkou –
kostýmy 60. a 70. let budou oceněny

Organizátor: Občanské sdružení Zálužné

Hudba: „Mini Beat“

Vstupenky (radši dopředu) na e-mailové adrese: pzahnas@gmail.com

Poruchami erekce trpí milión Čechů

zkuste jednoduchý, noční papírový testík

Je smutné, že jen méně než deset procent z nich vyhledá lékaře. To jsou ovšem statistiky z roku 2005, v roce 2012 to bude zřejmě ještě horší. Přitom porucha erekce vede ke ztrátě sebevědomí, partnerským konfliktům, depresím, sebevraždám, alkoholismu a v mladším věku i k neschopnosti založit rodinu. Porucha erekce může signalizovat i mnohem závažnější onemocnění, zejména cév, ale i cukrovku a nádor prostaty. "Proto, když muž se svým problémem přijde včas, může mu to z hlediska závažných onemocnění i zachránit život. Jen dvacet procent praktických lékařů se ptá mužů po padesátce na jejich sexuální problémy. Muži se zase ostýchají se s potížemi svěřit. Rizikovými faktory pro vznik poruchy erekce jsou přitom nadváha, stres, nezdravý způsob života, ale i cukrovka, zvýšený krevní tlak a vysoký cholesterol. Doktor Ondřej Trojan ze Sexuologické ambulance v Praze představil již před sedmi lety tzv. test erekce, který je zdarma v lékárnách a v ordinacích praktických lékařů a ambulantních specialistů. Je to proužek jakoby poštovníků známek, který si v noci muž obtočí kolem penisu. Jestliže dojde k noční erekci, proužek v perforaci praskne. Když ne, noční erekce, která je jinak běžná, nenastala a takový muž by okamžitě měl vyhledat lékařskou pomoc, protože to může být signál vážného onemocnění. U testu je zároveň přiložen seznam některých pracovišť, na která se může muž obrátit.

*Chudák staříčkový
inženýr Alexandre
Gustave Eiffel*

Tři pohledy Alexandra Petrželky na ptáky, včely a hyeny

Ptáci nejsou tak hloupí, jak vypadají

Ptáci nejsou chováni jako domácí mazlíčci proto, že by byli přítulní či mazliví. Důvod, proč si je doma držíme, je hlavně jejich pestré peří, případně příjemný zpěv. Lidé všeobecně mají ptáky za nepřiliš inteligentní. To je ale chyba. O výjimečnosti novokaledonských vran (*Corvus moneduloides*) už bylo napsáno mnoho odborných studií. Umějí používat nástroje, a to až tři v kombinaci, aby se dostaly k potravě, umí se jedna od druhé učit, umějí si nástroj upravit ke specifickému účelu. Před rokem publikoval novozélandský tým vědců v časopise *Animal Behaviour* dokonce zprávu o pokusech s těmito havranovitými ptáky

ukazující, že jsou schopni „pracovat“ se zrcadlem.

Co je za zrcadlem? Zrcadlový test je běžnou metodou zjišťování jednoduché inteligence. Pokud pokusný jedinec reaguje na svůj obraz v zrcadle nápadným prohlížením se či pokusy o odstranění viditelných značek, dokazuje to jeho schopnost sebeuvědomění. Takové reakce je schopno jen několik zvířecích druhů: vyšší primáti, delfíni, slon indický, afričtí papoušci žako a – pro zajímavost – děti až od dvou let. Neumějí

to ale psi ani kočky – ti budou vlastní odraz v zrcadle považovat za „cizí“ zvíře.

Ani novokaledonské vrány, na rozdíl od svých příbuzných strak, nepoznají, že pták v zrcadle je jejich odrazem. Dokážou však obrazovou informaci interpretovat zcela správně, a navíc ji využít.

Felipe Medina Rodriguez z Aucklandské univerzity pracoval s deseti novokaledonskými vránami, odchycenými z přírody. Do prostorné voliéry jim instaloval zrcadlo a sledoval jejich reakce. Podle očekávání se chovaly tak, jako by do ubikace dostaly nové přírůstky: začaly kroutit hlavami, zvedat ocas a případně na „vetřelce“ útočily. Jestliže se dostaly vůči zrcadlu do takového postavení, že jejich odraz zmizel, hledaly „vetřelce“ za zrcadlem „Nebylo to překvapením,“ shrnul Rodriguez, takové prvotní antagonistické reakce jsou podle něj zcela běžné i u mláďat primátů či malých dětí, které ještě nejsou schopny sebeuvědomění.

Vidí, i když nevidí. Druhá fáze pokusů však přinesla překvapení. Vědci přeorganizovali klece tak, aby zrcadla ukazovala prostor, který byl jinak mimo přímý pohled pokusných vran. Použili osvědčenou metodu – v zrcadle byl vidět odraz misky s potravou. A všech deset vran spolehlivě „odečetlo“ informaci o umístění potravy. „Překvapilo nás, jak rychle to vrány pochopily, jak snadno si pomocí zrcadla odvodily, kde miska s krměním je,“ poznamenal Rodriguez. „Většinou to u takových pokusů s jinými zvířaty trvá déle, než dokážou interpretovat polohu potravy podle odrazu v zrcadle,“ dodal.

Studie v závěru připomíná, že většina ze zvířat, jež jsou schopna sebepoznání v zrcadle, jsou chována v zajetí, a tedy v optimálním prostředí. Navíc jsou vystavena dlouhodobému vlivu člověka jako chovatele a cvičitele, což může jejich chování ovlivnit. Pokus s divokými novokaledonskými vránami je však důkazem, že přinejmenším tento druh dokáže „od přírody“ pracovat s odrazem v zrcadle stejně jako primáti.

Sýkory si pomáhají. Podobně obdivuhodné schopnosti byly prokázány u mnohem známější skupiny ptáků, u sýkor koňader (*Parus major*) a modřinek (*Cyanistes caeruleus*). Psali o tom v časopise *PNAS* Julie Morand-Ferronová a John Quinn z univerzity v Oxfordu. Do volné přírody umístili speciální krmítka, která ovšem vyžadovala manipulaci s pákou, aby

se uvolnila slunečnicová semena, která tyto sýkory s oblibou zobou. Vědci zjistili, že schopnost „prokouknout“ mechanismus a získat oblíbenou pochoutku si rychleji osvojovala větší hejna těchto ve skupinách žijících ptáků. Podle Morand-Ferronové je pravděpodobné, že ve větším hejnu se snáze vyskytli „šikovní“ jedinci, kteří svou schopnost předali ostatním. „U těchto pěvců se jasně prokázalo, že třicet hlav ví víc než dvacet, a dvacet je lepší než deset, jestliže jde o vyřešení nějakého problému,“ napsali v úvodu své zprávy. „Už dřívější studie ukázaly, že takovéto „sdružení schopností“ je vlastní lidem, toto je však první pozorovaný příklad takového efektu u volně žijících zvířat,“ konstatuje článek s tím, že může jít o další pozitivní důsledek skupinového soužití těchto potulně žijících ptáků, kde jsou speciální schopnosti jedinců ku prospěchu celého hejna.

Příčina a následek. Letos na podzim britští, novozélandští a rakouští ornitologové odhalili v odborném věstníku PNAS další schopnost novokaledonských vran – dokážou prý správně vyhodnocovat příčiny a následky, mají tak údajně schopnost komplexního poznání. Vědci tak usoudili z pokusů s jejich krmením v různých situacích, kdy využili známé schopnosti těchto ptáků používat nástroje. Do klece s vranami umístili tenké tyčky, s jejichž pomocí si ptáci „přistrkovali“ potravu, jestliže byla mimo jejich dosah. V první sérii pokusů se tyto tyčky mechanicky pohnuly, když do bezprostřední blízkosti klece vstoupil člověk, ve druhé sérii se tyčky pohybovaly, aniž došlo k přítomnosti člověka. Jestliže vrány sledovaly pohyb tyčky, aniž by v jejich blízkosti byl chovatel, zanechávaly pokusů nástroj použit častěji, než tomu bylo v přítomnosti člověka. Podle vědců šlo o to, že ptáci si pohyb tyčky spojili s přítomností chovatele. Vědci předpokládají, že takové uvědomělé spojování jeví tyto ptáci využívají i v přírodě, například při předpokládaném nebezpečí či při hledání potravy.

Vrána pozná své lidi. Vrány mají zřejmě k člověku blízko, jak ukázal další výzkum tentokrát v květnovém vydání časopisu *Animal Cognition*. Studie zkoumala stupeň přizpůsobení vran jejich okolí a živočichům v něm se vyskytujícím. Vedoucí týmu Claudia Wascherová z Vídeňské univerzity poukázala na poměrně časté výzkumy reakce ptáků na hlasy příslušníků stejného druhu, a proto se rozhodla zkoumat reakci vran na zvuky vydávané konkrétními lidmi a ptáky příbuzných druhů – nakolik jsou vrány schopny původce zvuků rozlišit a podle toho volit odpovídající reakci.

„Ve městech vrány sdílí prostředí s kavkami, strakami a racky, ale i s lidmi. Někteří z těchto jedinců mohou být vůči vránám neutrální, někteří jsou pro ně konkurenti. Pokud jde o lidi, mohou být vránám prospěšní, ale i nebezpeční,“ připomenula Wascherová.

K výzkumu použila nahrávky volání kavek a lidských hlasů, které pouštěla osmičlenné skupině vran černých (*Corvus corone*), chované v univerzitním ptačinci. Tým použil nahrávky hlasů pěti zaměstnanců, kteří k voliére chodili téměř každý den a většinou na ně volali „Ahoj vrány“. O totéž zavolání vědci požádali jiných pět lidí, kteří s vránami nikdy nepřišli do styku.

Na hlasy známých lidí vrány reagovaly mírným zvýšením pozornosti, stejné volání neznámých lidí ale vedlo k mnohem živějším reakcím. Vrány se hned otáčely směrem, odkud hlasy vycházely, a byly mnohem pozornější. „Lidé totiž mohou představovat pro vrány nebezpečí, proto při zaslechnutí cizích hlasů ptáci reagovali ostražitěji,“ vysvětlila Wascherová.

S cizinci se nebavíme. Druhý experiment s kavčím voláním byl připraven stejně – část nahrávek pocházela od kavek, které s vránami sdílely stejnou voliéru, a druhá část od volně žijících ptáků. Byla použita sekvence odpovídající běžnému „pozdravu“ ptáků v hejnu.

Reakce vran tentokrát byla obrácená. Reagovaly výrazně živěji na hlasy „známých“ kavek než na stejné hlasy pocházející ale od cizích jedinců. Wascherová zjištění interpretovala tak, že vrány jsou zřejmě schopny rozlišovat „známé“ i u jiných ptačích druhů. „Je známo, že vrány jsou poměrně vybíravé, pokud jde o potřebu spolupráce i v rámci vlastního hejna – konkrétní jedinci jsou ochotni spojit se při určitém úkolu zase jen s některými jedinci.

Náš výzkum naznačuje, že tato vlastnost může být vztažena i vůči příslušníkům jiných druhů,“ shrnula Wascherová.

Silnice jako louskáček. Vrána černá běžně používá lidské vynálezy, aby se dostala k jádru tvrdých ořechů, které nedokáže rozlousknout. Prostě je odnese na silnici či přechod pro pěší a čeká, až kola aut či nohy chodců skořápku rozbijí. Je to zdokonalená taktika některých ptačích mrchožroutů, kteří z výšky shazují tvrdé kosti na skály, aby se roztržily a oni se dostali k morku uvnitř.

Geniální žako? Dlužno říci, že nejen vrány udivují vědce inteligencí. Mezi milovníky papoušků jsou ceněni poměrně fádne zbarvení, šedaví papoušci žako (*Psittacus erithacus*), jejichž jedinou ozdobou je jasně rudý spodek krátkého ocasu. Tvrdí se, že jsou schopni skvěle imitovat lidské hlasy a naučit se používat správným způsobem i některá slova. Dokážou dokonce řešit některé psychologické testy a poznají, kdy jim k dosažení nějakého cíle stačí „pracovat“ samostatně a kdy potřebují pomoc dalšího jedince. Umějí stejně jako většina větších papoušků svým zobákem dokonale rozštípat i tvrdé dřevo, ale výsledkem jsou jen třísky. To sněhobílý kakadu Goffinův (*Cacatua goffini*) je schopnější. V listopadovém čísle časopisu *Current Biology* vyšel článek o pozorování mimořádného chování jedince v jednom z vídeňských ptačinců. Uměle odchovaný pták, pojmenovaný Figaro, cílevědomě používá „nástroje“ k dosažení předmětů mimo jeho dosah. Co víc, nástroj si dokáže vyrobit sám.

Figaro si vyrábí nástroje na míru. „Dosud nikdo nezaznamenal u kakadu či jiného papouška, aby si ze dřeva zhotovil sofistikovaný nástroj, který potřebuje k dosažení svého cíle,“ uvedl v článku Alex Kacelnik z Oxfordské univerzity.

Chovatelé si zcela náhodně všimli, jak se Figaro zachoval, když mu z klece vypadl oblázek, s nímž si hrával. Několikrát se pokusil dosáhnout na kamínek zobákem a pařátem, ale marně. Pak vzal do zobáku kousek tenkého dřívka, které leželo na dně klece, a pokoušel se jím kamínek přisunout.

Ošetřovatel o tom informoval ornitology, kteří v místě prováděli jiný výzkum. Vědci pak s Figarem provedli sérii testů, aby si ověřili, zda se jednalo o náhodné chování, či cílevědomou činnost.

V prvním testu mu nabídli ořech, ale vně klece, kam pták nedosáhl. Figaro vzal do zobáku klacík a začal jím šátrat po ořechu, ale klacík byl příliš krátký. Papoušek se ale nevzdal. Začal z tenkého dřevěného trámku odštipávat třísky, dokud se mu nepodařilo „vyrobit“ si nástroj odpovídající délky. Tým pokus opakoval během tří dnů desetkrát. Figaro si pokaždé vyrobil správný nástroj a ke svému ořechu se dostal. Čas, který k řešení problému potřeboval, se s každým pokusem zkracoval.

„Vypadalo to, že pochopil problém – aby se dostal k potravě, musí odhadnout potřebnou délku nástroje a vyrobit si ho,“ napsal Kacelnik. Jde o první a dosud jediný popsáný případ, kdy si kakadu vyrobil potřebný nástroj. „Zatím ale nevíme, jestli je výroba a užití nástroje projevem skutečné inteligence, jak ji věda chápe,“ poznamenal v závěru zprávy. „To, co umí Figaro, ale bezesporu určitý stupeň inteligence vyžaduje,“ uzavřel. A pak že jsou ptáci hloupí.

Včely jsou lepší pátrači než psi

Během zatím poslední z velkých razií ve favelách Ria de Janeiro, jež se úřady snaží před nadcházejícím fotbalovým mistrovstvím vyčistit od zločineckých živlů, nasadila policie nejen vrtulníky a obrněná vozidla, ale i psy cvičené na hledání drog. Monitorovací středisko odposlechů v následujících dnech zachytilo rozhovor domnělých šéfů jednoho z mnoha místních drogových gangů, jak se domlouvají na nutnosti zlikvidovat někoho, koho označovali přezdívkou „hnědý“.

Policejním detektivům chvíli trvalo, než ohroženého identifikovali – byl jím pes protinarkotické služby jménem Boss.

„Pašeráci říkali, že zastřelí hnědého,“ uvedl v brazilské televizi Globo Vítor Vale z protidrogového oddělení. „Chtěli ho zabít,“ dodal. Boss (Šéf) je jedním z nejúspěšnějších policejních psů, co se týká odhalování drog. Vyprávějí se historky o tom, že v pašeráckém doupěti dokázal vyčmuchar čtyři metráky konopí zabetonovaného ve zdi budovy. Jeho cvičený nos neošálila ani „vábná“ směs pachů ve stoce a spolehlivě v ní našel balík s drogami. Od té doby má pes Boss vlastní ochranku. Policie v Riu de Janeiru si nemůže dovolit o něj přijít.

Robot jménem čmuchar. Psi jsou u všech bezpečnostních sborů nepostradatelní, ať jde o hledání mrtvol, nebo o pátrání po kontrabandu: pes dokáže vyčenichat drogy, výbušniny i falešné peníze.

„Cvičený pes umí rozeznat deset typů výbušných látek od průmyslových exploziv po bomby vyrobené podomácku,“ chválí svého spolupracovníka psovod britské policie seržant Adam Turner. Jenže manažeři a vědci vidí dál. Kladou si otázku, zda by nebylo k dispozici něco lepšího – levnějšího a výkonnějšího. „Psi jsou jako lidi, mohou se unavit, nemít zrovna náladu, potřebovat přestávku,“ poznamenává Ken Grattan ze City University. Stojí v čele týmu, který se pokouší vyvinout senzorický čichový robot. Zařízení, které by díky uměle vytvořenému smyslu pro pachy mohlo předčít psí čenich, důvěrně říkají „čmuchar“.

„Každý protidrogově vycvičený pes potřebuje psovoda, takže už máte náklady na psa a na člověka k němu,“ vypočítává Grattan. „Budete-li mít robota, může pracovat sám a klidně třeba 24 hodin denně, bez žrádla, bez odpočinku, bez člověka, který ho vede.“

Svítilí senzory. Grattanův čmuchar je zařízením sestávajícím z množství chemicky ošetřených optických vláken. Chemikálie na nich jsou navrženy tak, aby v okamžiku kontaktu s hledanou látkou spustily reakci, která vlákno rozsvítí. Zní to jednoduše, ale zatím to má své slabiny. Především dokáže reagovat jen na přítomnost čisté substance, příměsi čmucharla spletou. Také nevyhledává aktivně, je třeba ho k podezřelému předmětu postrčit. A hlavně má zatím nacvičeno jen několik málo pachů, které rozezná. Chemie zatím neumí sestavit příliš mnoho látek tak, aby reagovaly žádaným způsobem na indikovaný pach. Výčet uměle připravených průkazných směsí, které by „našly“ kontraband, je zatím velmi stručný. Jiní vědci se proto ohlížejí po přírodě.

„Velkou výhodou zvířat je to, že během milióny let trvající evoluce mohla optimalizovat své vnímání pachů, svou schopnost je vyhodnocovat a asociovat s výsledkem na následné chování,“ připomíná Gary Beauchamp z Monnelova střediska chemických smyslů. „Až se tohle naučíme, budeme schopni sestavit zařízení, které to bude umět alespoň zčásti stejně.“ Přírodovědci sice vědí, že čichový smysl je u některých zvířat schopen poskytnout o vnějším prostředí stejně kompletní informace jako zrakové či sluchové vjemy, ale olfaktorické vědy jsou v plenkách.

Krysa minu neodpálí. „Chápeme, že třeba slepotou postižení lidé si o světě vytvoří odpovídající obraz díky sluchu, ale čichem se nikdo orientovat nedokáže ani rámcově,“ říká Beauchamp. Lidský organismus sice má milióny čichových receptorů, ale biologie dosud nepronikla do tajů toho, jak v nich probíhá na molekulární úrovni vnímání podnětů ani jak na tyto vjemy reaguje mozek.

Vycvičit člověka na čichovou identifikaci například výbušnin je tedy hudbou budoucnosti. Vědci se proto při hledání výkonnější a levnější náhrady za policejní psy zaměřují na další zvířata. Belgičané využívají při pátrání po minách ve východní Africe s úspěchem krysu obrovské (*Cricetomys gambianus*). Vycvičili je, aby poznaly některé nepoužívané výbušniny, a využívají toho, že krysy jsou natolik lehké, že svou hmotností neaktivují rozbušku miny, ani když stojí přímo na ní.

Spolehlivý Pavlovův reflex. Zatím v laboratorním stadiu je výzkum některých druhů hmyzu, které jsou schopné „naučit se“ reagovat na marihuanu. Nejslibnější výsledky zatím vědci získali se včelami. Ukazuje se, že staré dobré včelky jsou univerzální stejně jako psi –

dokáží vyhledávat mrtvá těla, drogy, výbušniny i falešné bankovky. „Včelí tykadla a základní algoritmy v mozku tohoto hmyzu – to jsou senzory, které využíváme,“ popisuje svůj výzkum Robert Wingo z Los Alamos National Laboratory v USA. „Jediný háček je v tom, jak máme z těchto senzorů přechít pozitivní signál.“ Wingo pracuje na zakázce amerického ministerstva vnitřní bezpečnosti. A ke spokojenosti zadavatelů zjišťuje, že včely jsou v mnoha ohledech dokonce lepší než psi. Díky známému mechanismu

podmíněného reflexu I. P. Pavlova je možné naučit je spojovat různé pachy s potravou. „Stisknutím tlačítka vyšlu včelám do ubikace specifikovaný pach a krátce potom jim nabídnu vatou namočenou v cukrovém roztoku,“ popisuje bioložka Stacey Kendallová ze společnosti Inscintel způsob, jak včely učí poznávat pachy. „Jakmile vystrčí sosák, nakrmím je roztokem. Tak si snadno spojí pach příslušné látky s potravou.“

Reakce za šest sekund. Včely se učí rychle, i ty nejpomalejší zadání zvládly od šestého pokusu. A reagují pak ještě rychleji – vystrčí sosák pouhých šest sekund poté, co ucítí hledanou látku.

V praxi není jejich použití při pátrání nijak složité. Několik vycvičených včel se umístí do malého ručního kontejneru s dostatkem otvorů pro průnik okolního vzduchu. Zařízení je vybaveno vnitřní kamerou a počítačovým programem. Kontejner se přiloží k podezřelému objektu, a jestliže je v něm hledaná látka, včely zareagují – vystrčí sosák v očekávání potravy. To se ukáže na monitoru a nasměruje obsluhu k identifikaci objektu. Wingo je o použitelnosti včel v bezpečnostní práci proti drogám přesvědčený. „Už jsme prokázali výsledky našeho včelího indikátoru v hledání výbušnin i drog,“ potvrzuje. Svě přesvědčení dokládá i kuriózním pokusem, při kterém včely naučil reagovat na jeho vlastní pach. „Uspořádali jsme klasickou policejní identifikaci, kdy mě včely měly najít v řadě figurantů. Byly dokonalé, vždycky mě poznaly,“ chlubí se. „Nebude to dlouho trvat a všude, kde se pátrá po drogách, uvidíte místo policistů se psy muže se včelími bedýnkami,“ tvrdí.

Hyeny se vrátily k lidem

Mohou se nám zdát odporné a nevhledné, ale jsou to naši společníci od pradávne minulosti. Hyeny, pečliví mrchožrouti a špatní lovci, zato vytrvalí zloději. Provázely naše prapředky a nyní, ač opovrhovány, jsou s námi opět. Pro mnohé Afričany je hyena obdivuhodné zvíře. Skvěle vidí a cítí, má obrovskou sílu v čelistech, stará se pečlivě a obětavě o mláďata a dá se ochočit, že chodí na řemínku za svým pánem. My, cizinci poměrů neznalí, jí opovrhujeme kvůli její potravní strategii, protože ji poměříme lidskými hodnotami: loví jen nerada, často ve smečce, nejraději ze zálohy a hlavně slabé kusy. Miluje zdechliny a vyhledává kořist jiných predátorů, aby se přiživila nebo ji lovci ukradla. Nic statečného, obdivuhodného, čestného. A ke všemu se chechtá. Podíváme-li se na hyenu z hlediska přírodních zákonů, je náhle téměř dokonalá. Shání potravu co nejefektivněji. Likviduje stará a slabá zvířata a „uklízí“ mršiny. Hyení chechtot je ve skutečnosti poměrně komplexní způsob komunikace.

Kde už není divoká zvěř. Ačkoli se to zdá nepravděpodobné, hyeny a lidé mohou žít v bezkonfliktním sousedství, a nejen jeden druhému „nepřekážet“, ale dokonce si vzájemně prospívat. Ukázal to výzkum etiopských etologů, publikovaný v říjnu v časopise *Mammalian Biology*. „Jde o pozoruhodný případ koexistence mezi hyenami a místní lidskou populací,“

uvedl k výsledkům výzkumu Gidey Yirga z Mekelle University. Tým sledoval populaci hyeny skvrnité (*Crocuta crocuta*), nejvýznamnějšího z velkých mrchožroutů a predátorů Etiopie. Jejich stravu téměř výlučně představuje domácí dobytek vesničanů. Vědci se soustředili na oblast Wukro na severu země. V tomto kraji žije minimum divoké zvěře, která by mohla hyenám sloužit za potravu. Extenzivní zemědělská činnost degradovala kraj natolik, že „hyeny skvrnité jsou tu téměř úplně závislé na chovaném dobytku“. V neporušeném prostředí však hyena skvrnitá na rozdíl od pověsti mrchožrouta preferuje lov. V konkurenci se lvy, žijícími ve stejné ekologické nise, ale prohrává a o vlastní úlovek často přijde.

Dva mrchožrouti na kilometr. Vědci odhadli počet hyen ve sledované oblasti „lstí“. Z megafonů, náhodně umístovaných v buši, pouštěli volání hyen skvrnitých a antilop kudu, jejich nejčastější divoké kořisti, a sledovali, kolik šelem se objeví. Podle získaných údajů zjistili, že na sto kilometrů čtverečních ve Wukro připadá průměrně 52 hyen. Hustota osídlení v kraji dosahuje 98 lidí na kilometr čtvereční, jde tedy o poměrně zalidněnou krajinu. Ve druhé fázi výzkumu vědci podle zbytků srsti v hyením trusu určovali složení jejich potravy. Plných 99 procent chlupů pocházelo z domácích zvířat, především hovězího dobytka, oslů, koz a ovcí. Podle dotazování a dostupných informací hyeny velké škody na dobytku nepůsobí, protože preferují uhynulá zvířata a jen v malé míře loví slabé, pro chovatele bezcenné kusy. Pro zdejší hyeny tedy hlavní zdroj potravy představuje sběr mršín. Tento způsob obživy hyen pro vesničany přitom nepředstavuje žádnou zátěž, již by nemohli akceptovat.

Oboustranné výhody soužití. „Hyeny využívají odpad při domácím chovu, zatímco lidé mají prospěch z odstraňování tohoto odpadu,“ konstatoval Yirga. „Je to současně argument pro tvrzení, že i velká masožravá zvířata mohou koexistovat s člověkem, aniž by to pro lidi představovalo významné zvýšení nákladů, respektive snížení efektivity chovu dobytka,“ uzavřela studie.

S nadsázkou by se dalo říci, že hyeny vztah k lidem zdědily od svých předchůdců. Hyena skvrnitá je totiž přímým potomkem pravěké hyeny. Hyena obrovská či krátkolebá (*Pachycrocuta brevirostris*), až 110 kg vážící, metr vysoké zvíře z doby před 2,5 miliónu let až 500 tisíci lety, zřejmě žila v těsném kontaktu s příslušníky primitivních druhů rodu *Homo*. Ani tenkrát pro nás tato velká šelma nepředstavovala nebezpečí. Konkurenta ano. Podle nalezených fosilií byla tato prahyena

výlučným mrcho -žroutem. Její krátké silné přední nohy jí neumožňovaly rychle a zejména dlouho štvát kořist, zato spolu se stiskem čelistí pomáhaly vláčet mršiny a trhat je na kusy. Pravděpodobně se pohybovala „v závěsu“ za jinými velkými predátory té doby, zejména šavlozubými tygry, aby jim kořist sebrala, nebo se živila zbytky jejich úlovků. Nelze vyloučit, že podobně jako současní mrchožrouti se dokázala orientovat při hledání potravy i podle supů, kroužících nad mršinou.

Pralidé byli v bezpečí. „Podle všech znaků, které se nám podařilo o hyenách obrovských zjistit, to byl obrovský mrchožrout. Byl tak přímým potravním konkurentem prvních lidí,“ řekl k etologické stránce svého výzkumu nového naleziště pozůstatků po dávných hyenách Paul Palmqvist z Universidad de Teatinos ve španělské Malaze. Podle něj lze předpokládat, že mohutné, ale pomalé hyeny předchůdce lidí nelovily a prediční vztah neplatil ani obráceně. Mnohem spíše se šelmy odvažovaly jen krást úlovky lidským tlupám či konzumovat to, co po „hostině“ zbylo. Nepochybně však požíraly i lidské mrtvoly, tak jako uhynulé příslušníky jakýchkoli jiných druhů. Na jednom z nejnovějších nalezišť pozůstatků dávných hyen, ve španělské jeskyni Venta Micena, našel Palmqvist téměř šest tisíc fosilií, které je možné druhově určit. Patřily nejméně 225 jedincům 21 druhů pravěkých savců. Nález naznačuje, že uhynulá či zabitá zvířata si sem hyeny přinášely do svých zdejších doupat. Podle zprávy, publikované v časopise Quaternary International, hyeny preferovaly dlouhé kosti končetin, bohaté na morek. Tyto mohutnější kosti byly prakticky vždy rozdraceny, zatímco ostatní, méně odolné části kostry ničivé síle hyeních zubů povětšinou unikly. To podle Palmqvista potvrzuje, že obří hyena byla téměř výlučným mrchožroutem – při lovu živé zvěře by docházelo k poškození jiných částí kostry. Stopy na čelistech a lebkách po svalových úponech dokazovaly, že síla stisku těchto masožravců musela být obrovská, a totéž vyplývá i z tvaru a mohutnosti zubů, především stoliček.

„Síla, jakou tato hyena dokázala na stoličkách vyvinout díky mohutnému čelistnímu aparátu, předčí stisk kteréhokoli žijícího tvora,“ uvedl Palmqvist. Za všechno se platí – dávné hyeny sice měly mohutné a výkonné stoličky, ale na úkor špičáků. Z jejich tvaru v nalezených lebkách se dá soudit, že pravěká hyena v podstatě nedokázala pořádně kousnout. I to svědčí pro tvrzení, že jako lovec byla neúspěšná a předchůdcům lidí tak vlastně ani nemohla ublížit.

Jak se utužuje pouto ve smečce. Hyeny žijí většinou osamoceně nebo v nepočtených rodinných skupinách, čas od času ale vytvářejí početnější smečky. Ty sice nemají dlouhého trvání, zato jsou sestavovány ve významných situacích – při obraně teritoria, společném lovu či útoku na nepřitele či konkurenta. Při formování smečky dochází ke složité vítací ceremonii – není to seznamování cizích zvířat, ale opětovné setkávání známých. Podle loňské studie v časopise Animal Behaviour jde o projev s cílem posílení sociálních pout. Pozdrav samic, které jsou u této skupiny živočichů větší a ve smečce dominantnější, vypadá jako „očíhávání“ kteréhokoli psa. Zvířata se postaví k sobě bokem a jedno druhému očíhává genitálie. U hyeních fen ale vypadají velice nezvykle – připomínají protažený penis. Při vítání se tento unikátní útvar ještě protáhne a zduří. „Dříve se vědci domnívali, že ztopořený pseudopenis byl znamením sociální podřízenosti individua,“ připomenula Kay Holekampová z univerzity státu Michigan. Při výzkumu v Keni ale dospěla k závěru, že toto vzrušení spolu s následujícím očíháváním je signálem pro projev podpory, pro účast přichozícího jedince na společné akci. „Tyto vítací procedury vždy předcházely zformování smečky, která se vzápětí pustila do obtěžování lvů nebo jiné náročné akce,“ uvedla Holekampová. V takových mezidruhových konfliktech je třeba, aby útočící hyeny mezi sebou měly intenzivní sociální pouto, nebo jak to zooložka vyjádřila, „aby byly na stejné emocionální hladině“. *(Převzato z CS Magazínu)*

Následující článek vyšel před několika dny na Novinkách.cz. Je

neuvěřitelné, že si jeho obsahu nevšimla další média, případně jiné zejména protikorupční organizace. Ale také se mohl stát prostředkem obhajob politiků, korupčníků, poslanců či kmotrů z nejrůznějších politických stran. Také by se mohl stát alibistickým výkladem pro řidiče typu Trebišovského. Vždyť tady se dá dávat černé na bílém, že za všechno mohou v podstatě kočky a jimi rozsévání prvoci. Stačí si pořídit kočku a u soudu jste neprůstřelní.

Mikroskopický parazit se umí vlomit člověku do hlavy a změnit jeho chování

Toxoplasma gondii je parazitický prvok, který se z koček přenáší i na člověka. Odhaduje se, že se v rozvinutých zemích vyskytuje až u třetiny obyvatel. Nové výzkumy i s českým příspěvkem dokazují, že Toxoplasma může výrazným způsobem ovlivnit lidský mozek a vyvolat změny osobnosti.

Nové laboratorní testy prováděné v rámci výzkumů ve světě prokázaly, že Toxoplasma ovlivňuje produkci hormonů v mozku. Mimo jiné tak může vyvolat nebo prohloubit schizofrenii. Ale působení parazita může být ještě pestřejší.

Profesor Jaroslav Flegr z [Karlovy univerzity](#) ve svém článku publikovaném minulý týden v Journal of Experimental Biology upozorňuje, že lidé infikovaní Toxoplasmou mají pomalejší reakce a jsou i méně altruističtí. Infikované osoby také častěji uvádějí, že diplomacie není jejich silnou stránkou, nebo projevují slabší pud sebezáchovy, či strach, když se ocitnou na třeba jen pocitově nebezpečném místě nebo v nebezpečné situaci.

Parazit v přírodě působí především na oběti kočkovitých šelem. Kromě rychlosti reakce u krys snižuje ostražitost a naopak zvyšuje přitažlivost kočičí moči. U lidí infikovaných Toxoplasmou se už dříve uvádělo, že je u nich vyšší pravděpodobnost, že se stanou obětí dopravní nehody.

Změny osobnosti, které mohou mít různé projevy, se však špatně sledují a těžko se určuje, zda jde o výsledek manipulativního chování nebo chronického onemocnění. Profesor Flegr navíc zdůrazňuje, že existuje velký počet dalších parazitů, kteří mohou mít na lidského hostitele vliv, jen nebyli ještě odhaleni.

U lidí pak podobné výzkumy komplikuje podle kanadské bioložky Shelley Adamo i skutečnost, že nikdy nebudou mít vědci k dispozici skupinu zdravých lidí, které by mohli infikovat, aby mohli sledovat změny chování.

Onemocnění, které zcela mění lidské chování, není podle ní přitom bezprecedentní. “Člověk nakažený vzteklinou zpravidla projevuje strach z vody, stejně jako pes. Takže není nemožné, že paraziti mohou ovlivnit lidské chování méně čitelně,” uvedla bioložka pro server USNews.

FOTO PRO DNEŠNÍ DEN

*Malíř Mike Worrall (*1942) žije v Austrálii, ale narodil se v Británii. Jeho obrazy jsou nostalgicky zasněné a privilegují historické prostředí. Worrallův humor spočívá v implikaci současných prvků života do dějů dávno minulých. Takovéto pravidlo časové nebo věcné nepatřičnosti patří ke skladebním kamenům vizuálních vtipů. Nevýhodou těchto jednoduchých principů je nebezpečí brzké okoukanosti na rozdíl od obrazů, jejichž tajemství neodhalíte vlastně nikdy a můžete na ně proto koukat do skonání věků.*

PETROUŠKOVY PŘÍHODY (793)

Před třemi týdny jsem měl pronést v jednom klubu dlouho plánovanou večerní přednášku na téma „Největší mýty českých dějin“. Není to tak těžké, jak by se na první pohled zdálo. Naše, jinak velice zajímavá a místy i hrdá historie, je bohužel mimo jiné také plná nejrůznějších mýtů, polopravd a tendenčně interpretovaných faktů. Navíc nová generace současných historiků přináší velice fundované rozборы oněch „sporných“ míst naší minulosti.

Přesto mi to nedalo, abych nepřemýšlel nad tím, co by se dalo označit za úplně největší mýtus českých dějin. Ono dopoledne před přednáškou jsem se vydal pěšky na několik schůzek a vyřizoval jsem si ještě pár drobností ve městě.

Den to byl stejný, jako všechny jiné. Obchody byly otevřeny tak, jak měly; byly také hojně navštěvovány. Do trafiky se denní tisk dostal jako obvykle včas a již ve dveřích jsem slyšel zákazníky s oním obligátním: Blesk, Právo, AHA, Blesk. Po chodníku šly děti z mateřské školky. Ve slušivých bezpečnostních vestičkách hlasitě zdravily *Dobrý den*. V dálce houkal vlak jedoucí opravdu pravidelně každou hodinu sem i tam. Věžní hodiny oznamovaly bitím přesný čas. Dálkový autobus z Jeseníku přijel na naši zastávku tak, jak měl. Byl úplně plný. Babičky před obchodem debatovaly o tom, jaké letos pečou vánoční cukroví, a z vedlejšího obchodu nějaký mladík si vyvážel zbrusu novou čtyřkolku. Parkoviště před naším domem bylo jako obvyklé plné aut a opět jsem se přistihoval při tom, že o některých jejich typech nemám ani ponětí. Z modrého poštáckého auta vystupovala doručovatelka s takovou náručí balíčků, že ji za nimi nebylo pomalu ani vidět. Kolem dokola byla všechna výlepová i nevýlepová místa ověncena plakáty zvoucí na koncerty, zábavy a gurmánské večery. U prodejny zvané *Vinotéka* se pomalu a jistě tvořila fronta. Potkal jsem i několik dětí, kterým zřejmě skončilo školní vyučování. Vesměs všechny tiskly k uchům mobily a neustále se něčemu hihňaly. Doma jsem otevřel internet a přečetl jsem si plno zpráv o tom, jak se v této zemi žije bídně a jak všichni kradou. A najednou mi to došlo.

Večer jsem zahájil přednášku těmito slovy. Vážené dámy a vážení pánové, dnes jsem se dlouho zamýšlel nad tím, co by se dalo označit úplně největším mýtem českých dějin. Tím bych chtěl dnes začít. Protože do našich dějin logicky patří i to, co se odehrálo ještě před pár hodinami, zrovna tak jako to, co se odehrálo před několika staletími, dovoluji si tvrdit, že největším mýtem našich dějin je tvrzení, že dobře bylo kdysi v různých dobách. Jde o nesmyslný mýtus. Dobře je teď.

Kupodivu, všichni se mnou souhlasili. Možná, že někteří v duchu ne. Ale pouze proto, že se jim toto tvrzení vůbec nehodilo.

Dnes má svátek ESTER. Zítra, ve čtvrtek DAGMAR. V pátek NATALIE, v sobotu ŠIMON, v neděli VLASTA, v pondělí ADAM A EVA, v úterý HOD BOŽÍ a ve středu SVATÝ ŠTĚPÁN.
Nezapomeňte jim blahopřát.

**Toto je poslední číslo ČASU v roce 2012
Hezké vkročení do roku 2013, přátelé
A přejeme vám všem, abyste pod stromečkem našli to, po čem
toužíte. Jistě, je to věc Ježíškova. Stačí být hodný.**

První číslo ČASU 2013 vyjde 9. ledna 2013

